

การสำรวจสภาพเศรษฐกิจและสังคม

พ.ศ. 2534

โครงการพัฒนาที่สูงเฉพาะพื้นที่ (IPAD)

พื้นที่แม่ลา

อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ประเสริฐ ทัศนา

จี ลามาร์ โรเบิร์ต

วัชระ สันตประมา

ศวีวรรณ วงศ์เจริญ

กอบกาญจน์ พจน์ระชัย

บุญทอง ภูเจริญ ที่ปรึกษา

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยพายัพ

รายงานการวิจัยฉบับที่ 82

คำนำ

รายงานการสำรวจสภาพเศรษฐกิจและสังคมของพื้นที่ ที่ช่วยทรายเหลือง อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ เป็นผลงานที่สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยพายัพ ได้ร่วมมอบหมายจากโครงการพัฒนาเฉพาะพื้นที่ (Intergrated Pocket Area Development - IPAD) ให้เป็นผู้ดำเนินการในระหว่างเดือนเมษายนจนถึงเดือนมิถุนายน 2534

การสำรวจสภาพเศรษฐกิจและสังคม ในพื้นที่ดังกล่าว สถาบันวิจัยและพัฒนา ได้จัดคณะสำรวจซึ่งประกอบด้วยคณะนักวิจัยของมหาวิทยาลัยพายัพและเจ้าหน้าที่สำรวจอีกจำนวนหนึ่งเข้าไปเก็บข้อมูลในหมู่บ้านต่าง ๆ ของพื้นที่โครงการ IPAD รวม 3 อำเภอ คือ พื้นที่ช่วยทรายเหลือง อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ พื้นที่แก่งหอม อำเภอป่าตอง และพื้นที่แม่ลา อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยใช้เวลาในสนามประมาณหนึ่งเดือน หลังจากนั้นก็ได้ใช้เวลาส่วนใหญ่ในการประมวลผล วิเคราะห์ข้อมูล และจัดทำรายงาน สำหรับเนื้อหาของข้อมูลและรายงานเหล่านั้น คณะนักวิจัย ได้ยึดถือตัวแบบและแนวทางปฏิบัติ (Indicator) ที่โครงการ IPAD เป็นผู้กำหนดและตามข้อตกลงระหว่างโครงการ IPAD สถาบันวิจัยและพัฒนา และสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยพายัพ

เนื่องจากข้อจำกัดของระยะเวลาที่ได้รับมอบหมายให้ดำเนินการ จึงทำให้รายงานฉบับนี้อาจจะไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร แต่ก็เพียงพอครบถ้วนตามตัวแบบและแนวทางปฏิบัติที่ IPAD ได้กำหนดไว้ซึ่งข้อบกพร่องอันนี้ทางสถาบันวิจัยและพัฒนาขอรับผิดโดยไม่มีข้อแม้ประการใด

ความสำเร็จของโครงการสำรวจครั้งนี้เป็นผลของการร่วมมือจากบุคคลและหน่วยงานหลายฝ่ายทั้งทางราชการและเอกชน ซึ่งได้แก่ นายอำเภอ และเจ้าหน้าที่ของอำเภอแม่แจ่ม อำเภอป่าตอง และอำเภอแม่ลาน้อย เจ้าหน้าที่ของโครงการ IPAD นับตั้งแต่ Mr. Stephen P. Carson ที่ปรึกษาคุณเมธี วงษ์ประดิษฐ์ หัวหน้าสำนักงานประสานงานโครงการ ตลอดจนเจ้าหน้าที่ของโครงการทุกท่าน ซึ่งสถาบันวิจัยและพัฒนาขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง และขอขอบคุณนักวิจัยทุกท่าน พนักงานสำรวจ ตลอดจนเจ้าหน้าที่ของสถาบันวิจัยและพัฒนาที่มีส่วนร่วม ในการดำเนินงานครั้งนี้ ที่สำคัญอีกท่านหนึ่งก็คือ ดร.บุญทอง กุญเจริญ รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ ในฐานะที่ปรึกษาของโครงการที่ได้ให้คำแนะนำและให้กำลังใจในการดำเนินงานสำรวจตั้งแต่เริ่มโครงการจนกระทั่งแล้วเสร็จ

บุคคลสุดท้ายที่สถาบันวิจัยและพัฒนาใคร่ขอขอบคุณเป็นพิเศษ ได้แก่ ดร.อำนาจ ทะพิงค์แก อธิการบดีมหาวิทยาลัยพายัพ ที่ได้อนุมัติและสนับสนุนผลการวิจัยของมหาวิทยาลัยและสถาบันวิจัยและพัฒนา ดำเนินการสำรวจในครั้งนี้ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

(นายประเสริฐ นันษชาติ)
ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา

ข้อสังเกตในตารางการสำรวจ

ข้อสังเกต เกี่ยวกับการคำนวณ

- 1 N = จำนวนรวมของผู้ตอบคำถามทั้งหมด ยกเว้นผู้ที่ไม่ได้ตอบคำถามที่จำไม่ได้ เช่น จำไม่ได้ว่าซื้อข้าวกินเท่าไร เมื่อปีที่ผ่านมา
- 2 VALID N = จำนวนรวมของผู้ตอบซึ่งให้คำตอบที่มีค่ามากกว่า 0 เช่น ตารางการผลิตหมู VALID N คือจำนวนของครัวเรือนที่เลี้ยงหมู ในกรณีนี้ N คือจำนวนของครัวเรือนทั้งหมดที่สำรวจ
- 3 TOTAL = คือจำนวนรวมทั้งหมดของผู้ตอบคำถามในแต่ละหมู่บ้าน เช่น จำนวนผู้ตอบคำถามทั้งหมด จะอยู่ในช่องทางขวามือของตาราง ส่วนช่องในตารางแถวกลางแต่ละช่อง เป็นจำนวนรวมทั้งหมดของผู้ตอบคำถามในเขตพื้นที่ที่สำรวจ และมีจำนวนรวมทั้งหมด (TOTAL) ที่ไม่เหมาะสมหรือทำให้สับสน จะไม่ใส่ตัวเลขไว้ในจำนวนรวมทั้งหมด

ข้อสังเกต เกี่ยวกับข้อมูล

1. ข้อมูลเกี่ยวกับการเป็นเจ้าของพื้นที่ที่ใช้ในการเกษตร ควรจะพิจารณาอย่างระมัดระวัง เนื่องจากชาวบ้านจะบอกขนาดของพื้นที่สูงหรือต่ำกว่าความเป็นจริงโดยเหตุผลบางอย่าง รวมทั้งผลผลิตและราคาขายด้วย
2. ข้อมูลเกี่ยวกับรายจ่ายของครัวเรือนก็ต้องพิจารณาอย่างระมัดระวังเช่นกัน เนื่องจากเป็นการยากที่จะจำได้ว่าจ่ายอะไรบ้างตลอดปี

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	๗
ข้อสังเกตในตารางการสำรวจ	๘
ตอนที่ 1 สิ่งแปลกประหลาดที่และหมู่บ้านที่ทำการสำรวจ	1
ตอนที่ 2 สรุปลักษณะสำคัญของหมู่บ้าน	10
ตอนที่ 3 การสำรวจครัวเรือน	55
ตอนที่ 4 แผนที่หมู่บ้าน	102
ตอนที่ 5 ภาคผนวก	126

PAYAP UNIVERSITY

สารบัญตาราง

	หน้า	
ตารางสรุป	จำนวนครัวเรือนและประชากรแยกตามรายหมู่บ้าน	9
ตารางที่ V1	สถานภาพทางด้านการปกครองและการบริหารหมู่บ้าน	41
ตารางที่ V2	สถานภาพทางด้านการปกครองและการบริหารหมู่บ้าน (ต่อ)	42
ตารางที่ V3	การย้ายถิ่นในรอบปีที่ผ่านๆมา	43
ตารางที่ V4	การศึกษาของเยาวชน	44
ตารางที่ V5	การศึกษาของเยาวชน (ต่อ)	45
ตารางที่ V6	การศึกษาสำหรับผู้ใหญ่ และการฝึกอบรม	46
ตารางที่ V7	การอนามัยและสาธารณสุข	47
ตารางที่ V8	แหล่งน้ำบริโภค	48
ตารางที่ V9	โครงการพัฒนาหมู่บ้าน	49
ตารางที่ V10	ธนาคารข้าว	50
ตารางที่ V11	กองทุนเงินหมู่บ้าน	51
ตารางที่ V12	การควบคุมยาเสพติด	52
ตารางที่ V13	แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร	53
ตารางที่ V14	โครงการก่อสร้างสิ่งสาธารณประโยชน์ที่ได้รับงบประมาณจากทางราชการในรอบปีที่ผ่านๆมา	54
ตารางที่ H1	จำนวนครัวเรือนจำแนกตามเพศ	56
ตารางที่ H2	จำนวนประชากรจำแนกตามเพศและช่วงอายุ	57
ตารางที่ H3	จำนวนครัวเรือนที่มีสมาชิกย้ายเข้าหรือย้ายออกในปีที่ผ่านมา	58
ตารางที่ H4	จำนวนประชากรจำแนกตามสถานภาพการสมรส (อายุ 15 ปีขึ้นไป)	59
ตารางที่ H5	จำนวนประชากรที่มีบัตรประจำตัวประชาชน (อายุ 15 ปีขึ้นไป)	60
ตารางที่ H6	จำนวนประชากรที่มีชื่อในทะเบียนบ้าน	61
ตารางที่ H7	จำนวนการถือครองที่ดินจำแนกตามเอกสารสิทธิ์	62
ตารางที่ H8	จำนวนประชากรจำแนกตามศาสนา	63
ตารางที่ H9	จำนวนประชากรที่พูดภาษาไทย (กลาง) และภาษาคำเมือง (อายุ 10 ปีขึ้นไป)	64
ตารางที่ H10	จำนวนประชากรจำแนกตามระดับการศึกษา (อายุ 15 ปีขึ้นไป)	65

	หน้า
ตารางที่ H11 จำนวนครัวเรือนที่มีสมาชิกได้รับการฝึกอบรม	66
ตารางที่ H12 จำนวนบ้านจำแนกตามชนิดของหลังคาและฝาผนัง	67
ตารางที่ H13 จำนวนครัวเรือนที่มีเครื่องมือในการเกษตรชนิดต่าง ๆ	68
ตารางที่ H14 จำนวนครัวเรือนที่มีทรัพย์สินต่าง ๆ	69
ตารางที่ H15 ค่าเฉลี่ยรายได้ประจำปีจากการรับจ้างและอื่น ๆ นอกเหนือ จากการเกษตร	70
ตารางที่ H16 ค่าเฉลี่ยรายจ่ายประจำปีจำแนกตามประเภทต่าง ๆ	71
ตารางที่ H17 จำนวนครัวเรือนที่มีสมาชิกวางแผนครอบครัว	72
ตารางที่ H18 จำนวนครัวเรือนที่มีหญิงวางแผนครอบครัวจำแนกตามวิธีต่าง ๆ	73
ตารางที่ H19 จำนวนครัวเรือนที่มีชายวางแผนครอบครัวจำแนกตามวิธีต่าง ๆ	74
ตารางที่ H20 จำนวนครัวเรือนที่มีสมาชิก	75
ตารางที่ H21A จำนวนประชากรที่เสียชีวิตในปีที่ผ่านมาจำแนกตามสาเหตุ	76
ตารางที่ H21B จำนวนทารกที่เกิดและเสียชีวิตในปีที่ผ่านมา	76
ตารางที่ H22 จำนวนครัวเรือนที่มีสมาชิกเป็นมาเลเรียในปีที่ผ่านมา	77
ตารางที่ H23 จำนวนครัวเรือนที่มีสมาชิกกำลังเป็นมาเลเรีย	78
ตารางที่ H24 จำนวนครัวเรือนที่มีผู้ติดเอดส์	79
ตารางที่ H25 จำนวนครัวเรือนที่มีการเพาะปลูกแบบหมุนเวียน	80
ตารางที่ H26 ค่าเฉลี่ยจำนวนปีที่ใช้ที่ดินในการเพาะปลูกติดต่อกันและ จำนวนปีที่กลับมาใช้ที่ดินแปลงเดิม	81
ตารางที่ H27 ค่าเฉลี่ยของเนื้อที่ที่ใช้ในการเพาะปลูก	81
ตารางที่ H28 จำนวนครัวเรือนที่มีการใช้มูลสัตว์เลี้ยงเป็นปุ๋ย	82
ตารางที่ H29 จำนวนครัวเรือนที่มีสวนครัวในบริเวณบ้าน	83
ตารางที่ H30 จำนวนเดือนที่มีข้าวไม่พอกิน	84
ตารางที่ H31 ค่าเฉลี่ยเมล็ดพันธุ์ข้าวไร่ที่ปลูก ผลผลิต และอัตราส่วนของ ผลผลิต/หน่วยที่ปลูก	85
ตารางที่ H32 ค่าเฉลี่ยเมล็ดพันธุ์ข้าวนาที่ปลูก ผลผลิต และอัตราส่วนของ ผลผลิต/หน่วยที่ปลูก	86
ตารางที่ H33 ค่าเฉลี่ยจำนวนและราคาของข้าวที่ขาย	87
ตารางที่ H34 ค่าเฉลี่ยจำนวนและราคาของข้าวที่ซื้อ	88
ตารางที่ H35 ค่าเฉลี่ยจำนวนและราคาของข้าวที่ขอยืม	89
ตารางที่ H36 การผลิตนริก	90
ตารางที่ H37 การผลิตงา	90

	หน้า
ตารางที่ H38 การผลิตถั่วเหลือง	91
ตารางที่ H39 การผลิตถั่วเขียว	91
ตารางที่ H40 การผลิตข้าวโพด	92
ตารางที่ H41 การผลิตฟักทอง	92
ตารางที่ H42 ค่าเฉลี่ยของรายได้จากผลผลิตพืชอื่น ๆ	93
ตารางที่ H43 แหล่งขาย ผลผลิต พริก งา ถั่วเหลือง ถั่วเขียว ข้าวโพด ฟักทอง	94
ตารางที่ H44 การผลิตกาแฟ	95
ตารางที่ H45 การผลิตขมิ้น	95
ตารางที่ H46 การผลิตมะม่วง	96
ตารางที่ H47 การผลิตถั่ว	96
ตารางที่ H48 แหล่งขายผลผลิต กาแฟ ขมิ้น มะม่วง ถั่ว	97
ตารางที่ H49 สภาวะของปศุสัตว์ : ไก่	98
ตารางที่ H50 สภาวะของปศุสัตว์ : เป็ด	98
ตารางที่ H51 สภาวะของปศุสัตว์ : หมู	99
ตารางที่ H52 สภาวะของปศุสัตว์ : แพะ	99
ตารางที่ H53 สภาวะของปศุสัตว์ : วัว	100
ตารางที่ H54 สภาวะของปศุสัตว์ : ควาย	100
ตารางที่ H55 สภาวะของปศุสัตว์ : ม้า	101
ตารางที่ H56 สภาวะของปศุสัตว์ : ช้าง	101